

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

KOULUTUS- JA TUTKIMUSALAN POHJOISMAINEN YHTEISTYÖ- OHJELMA 2019-2023

**KOULUTUS- JA TUTKIMUSALAN
POHJOISMAINEN YHTEISTYÖOHJELMA
2019-2023**

PolitikNord 2019:741

ISBN 978-92-893-6302-0 (PDF)

ISBN 978-92-893-6303-7 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/PN2019-741>

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2019

Ulkoasu: Louise Jeppesen

Kannen valokuva: Ritzau Scanpix

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimmista alueellisista yhteistyömuodoista. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Kööpenhamina

www.norden.org

Pohjoismaisia julkaisuja voi ladata ja tilata osoitteesta www.norden.org/nordpub.

KOULUTUS- JA TUTKIMUSALAN POHJOISMAINEN YHTEISTYÖ- OHJELMA 2019-2023

SISÄLLYS

ESIPUHE	5
JOHDANTO	6
STRATEGISET PAINOPISTEALUEET	9
Koulutus	10
Tutkimus	12
Kielet	14
LIITTEET	17
Yhteistyöohjelman toteutus	17
EU-kysymysten ja kansainvälisten asioiden ja teemojen käsittely	23
Yhteistyöohjelman arviointi	25

Kuva: Kim Nielsen/Ritzau Scanpix

Kuva: Ritzau Scanpix

Kuva: norden.org/Eiríkur Björnsson

Pohjoismaiden koulutus- ja tutkimusministerineuvoston (MR-U) yhteistyöohjelma ohjaa ministereiden yhteistyötä koulutuksen, tutkimuksen ja kielten aloilla vuoden 2019 marraskuusta vuoden 2023 marraskuuhun. Ohjelman tavoitteena on antaa suuntaa ja fokusoida yhteistyötä, jonka perusta on Pohjoismaiden sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin ajankohtaisissa poliittisissa painopistealueissa. Ohjelmassa kuvataan ministereiden valitsemat pääteemat eikä se ole kattava luettelo kaikista MR-U:n painopistealueista.

MR-U on tehnyt vuosina 2017 ja 2018 laajaa strategista kehitystyötä. MR-U esitti vuonna 2017 tutkimuspoliittisen selonteon Pohjoismaiden neuvoston istunnolle. Samana vuonna asetettiin korkean tason työryhmä, joka antoi sektorille koulutusalaan koskevia suosituksia. Sektorilla on myös käsitelty tulevaisuuden kieliyhteistyötä. Tältä pohjalta MR-U on nyt laatinut uudistetun yhteistyöohjelman. Työssä on käyty hyvää vuoropuhelua Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston asianomaisten sektoreiden kanssa. Koska vuosiksi 2017–2022 on asetettu digitalisaatiota käsittelevä ad hoc -ministerineuvosto, vastuu IT-alueesta on siirretty sille. Lisäksi Pohjoismaiden ministerineuvosto on hyväksynyt pohjoismaisen yhteistyön uuden vision elokuun 20. päivänä 2019 pidetyn pääministerikokouksen yhteydessä.

Pohjoismaiden ministerineuvoston tavoitteena on, että kaikki osapuolet voivat hyödyntää ohjelmaa koulutus- ja tutkimusalan yhteistyön suunnannäyttäjänä.

Lilja Dögg Alfreðsdóttir

Islannin opetus- ja kulttuuriministeri

JOHDANTO

Pohjoismaiden ministerineuvostolla on pitkä perinne konsensukseen perustuvasta yhteistyöstä. Pohjoismaat sekä Ahvenanmaa, Färösaaret ja Grönlanti ovat hyvin samankaltaisia demokraattisia yhteiskuntia, joilla on paljon yhteisiä arvoja, kuten luottamus, avoimuus ja tasa-arvo.

Pohjoismaissa panostetaan kaikkien yhteiskunnan alueiden kestävään kehitykseen ja liikkuvuuden edistämiseen aina tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan. Pohjoismaiden ministerineuvoston muodollinen hallitusten välinen yhteistyö on vuosien ajan toiminut monilla aloilla synergian ja kokemustenvaihdon foorumina Pohjoismaiden asukkaiden hyväksi.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vision 2030 mukaan Pohjoismaista tulee maailman kestävin ja integroitunein alue. Yhteistyön strategisina painopistealueina tulee olla vihreä, kilpailukykyinen ja sosiaalisesti kestävä Pohjola. Tämä osuu aikaan, jolloin globalisaatio, talous, väestönkehityksen muutokset sekä ilmasto- ja energiakysymykset asettavat pohjoismaisille hyvinvointiyhteiskunnille omat haasteensa.

Koulutus- ja tutkimusyhteistyön visiona on, että Pohjolan tulee jatkossakin olla tiedon ja hyvinvoinnin alalla johtava alue.

Se vaatii laajaa sitoutumista, myös globaalisti.

Yhteistyöohjelma liittyy monella tavalla muun muassa YK:n

Kuva: Globalgoals.org

Kuva: NordForsk/Terje Helestad

Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteisiin, joiden suhteen Pohjoismailla on potentiaalia muun muassa koulutuksen ja tutkimuksen alalla.

Tavoitteena on järjestää koulutusta, jotta lapsille ja nuorille, niin tytöille kuin pojille, voidaan tarjota oppilaiden psyykkistä ja fyysistä terveyttä tukevia oppimisympäristöjä ja jotta sosiaalisen taustan merkitys vähenee samalla kun kaikilla on mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen ja kehittymiseen.

Yhteistyössä korostetaan tasa-arvon ja monimuotoisuuden näkökulmaa (sukupuoli, ikä, etninen tausta, seksuaalinen suuntautuminen jne.) ja yhteistyössä otetaan aina tarvittaessa mukaan vammaisnäkökulma.

Yhteistyöllä pyritään myös edistämään tutkimusta ja tutkimuspolitiikkaa Pohjoismaissa sekä Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa.

Yhteistyön taustalla on halu luoda Pohjoismaihin toimiva koulutus- ja tutkimusyhteisö. Pohjoismailla on paljon yhteistä niin maantieteellisesti, historiallisesti kuin kulttuurisestikin. Koulutusjärjestelmät muistuttavat paljon toisiaan ja haasteet ovat yhteisiä. Maat voivat päästä parempiin tuloksiin, jos ne tekevät yhteistyötä ja vaihtavat tietoa ja kokemuksia, mistä hyötyvät sekä oppilaitokset että kansalaiset.

Yhteistyöohjelman kohderyhmänä ovat MR-U ja kaikki MR-U:n alaiset toimijat, jotka pyrkivät toteuttamaan pohjoismaisen koulutus- ja tutkimusyhteistyön tavoitteita.

Kuva: Jorden.org/ris Dagor

Kuva: Ritzau Scanpix

Kuva: Ritzau Scanpix

STRATEGISET PAINOPISTEALUEET

Pohjoismaiden koulutus- ja tutkimusministerineuvosto tekee yhteistyötä kolmella strategisella alueella: koulutus, tutkimus ja kielet. Yhteistyössä keskitytään kehittämään nykyisiä yhteistyömuotoja ja toimia sekä tunnistamaan uusia painopistealueita.

KOULUTUS

Koulutus on edellytys kilpailukykyisen ja sosiaalisesti kestäväan Pohjolan luomiseksi. Yhteiskunnan perustana ovat muun muassa tieto, innovaatiot ja liikkuvuus samalla kun pyritään edistämään osallistavia arvoyhteisöjä ja hyvinvointia. Pohjoismaiseen koulutusyhteistyöhön kuuluu koulutuksen koko kirjo: varhaiskasvatus, perusopetus, toisen asteen koulutus, aikuiskoulutus, kansansivistys sekä korkea-asteen koulutus. Yhteistyön lähtökohtana on elinikäisen oppimisen periaate ja sillä tuetaan pohjoismaista tulevaisuuden osaamista, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten, nuorten ja aikuisten mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen.

Koulutusalan pohjoismaisessa yhteistyössä ja aikuisopetuksessa keskitytään vahvistamaan kaikkien koulutusalojen, myös varhaiskasvatuksen laatua.

Toimiin sisältyvät seuraavat ajankohtaiset teemat:

1. Vahvistetaan tyttöjen, poikien, naisten ja miesten perusvalmiuksia ja -tietoja
 - a. edistämällä koulutusalan ja aikuiskoulutuksen tärkeimpiä haasteita koskevaa tieto- ja analyysiyhteistyötä
 - b. edistämällä Pohjoismaiden koulutusohjelmien kehittämistä kohdistamalla enemmän huomiota ohjaukseen, johtamiseen ja uudistusten täytäntöönpanoon
 - c. edistämällä uusien opetus- ja oppimismenetelmien käyttöä ja kehitystä keskittymällä esimerkiksi aikaisempaa enemmän luovuuteen, innovaatioon ja digitalisaatioon.

Kuva: unsplash.com

Kuva: unsplash.com

2. Edistetään varhaisen vaiheen sektorienvälisiä panostuksia varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa liittyen muun muassa kieleen, integraatioon, osallisuuteen ja demokraattiseen kansalaisuuteen.
3. Helpotetaan siirtymistä koulutuksesta toiseen sekä koulutuksesta työelämään.
4. Vahvistetaan nuorten ja aikuisten mahdollisuuksia saattaa koulutus päätökseen.
5. Vahvistetaan ammattikoulutuksen statusta ja pyritään luomaan nuorille ja aikuisille paremmat puitteet työssä oppimiselle sekä kannustetaan aikaisempaa useampia nuoria ammatilliseen koulutukseen.
6. Profiloidaan korkea-asteen koulutusta edistämällä laatuysteistyötä esimerkiksi vaihtamalla kansallisia kokemuksia laadunarvioinnin metodien kehittämisestä.
7. Vahvistetaan yhteistyötä varhaiskasvatuksessa ja opettajankoulutuksessa, samoin opettajanammatin harjoittamista sekä jatko- ja täydennyskoulutusta siten, että koko opetusala on toimien piirissä.
8. Kehitetään Nordplus ja Nordic Master -ohjelmia suhteessa EU:n koulutus- ja tutkimusohjelmiin siten, että ne parhaalla mahdollisella tavalla tukevat sekä opiskelijoiden että oppilaitosten pohjoismaisia liikkuvuuden tarpeita, samoin kuin verkostoitumistarvetta, kehityshankkeita ja laitosten välistä rakenteellista yhteistyötä.
9. Vahvistetaan pätevyysien vastavuoroista tunnustamisyhteistyötä muun muassa korkea-asteen koulutuksen piirissä.
10. Vahvistetaan opetusalan digitalisaatioyhteistyötä esimerkiksi vaihtamalla hyviä uuden pedagogiikan käytäntöjä, informoimalla kouluttautumismahdollisuuksista sekä tukemalla avoimempaa ja joustavampaa pääsyä opintoihin muissa Pohjoismaissa.

TUTKIMUS

Tieteellinen tieto on kestävä kehityksen luomisen kulmakivi kaikilla yhteiskunnan alueilla. Sen avulla edistetään vihreään talouteen siirtymistä, kilpailukykyä ja kasvua sekä sosiaalisesti kestäviä yhteiskuntia. Hyvin kehittynyt pohjoismainen tutkimusyhteistyö parantaa tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta. Yhteistyö luo lisäarvoa sekä tutkimusalan toimijoille että maille paitsi kustannussäästöinä myös parempina mahdollisuuksina saada tutkimusrahoitusta EU:n ohjelmista ja aloitteista.

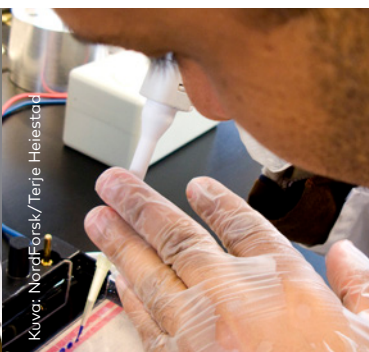
Kuva: NordForsk/Terje Heiestad

Pohjoismaiden ministerineuvoston tutkimusyhteistyöhön kuuluu tutkimuksen ja tutkimusrahoituksen lisäksi myös tutkimuspoliittinen yhteistyö. Tutkimuspoliittinen yhteistyö toteutuu ensi sijassa kokemustenvaihtona MR-U:n ja koulutuksen- ja tutkimuksen virkamieskomitean (ÄK-U:n) piirissä.

MR-U edistää osaltaan Pohjoismaiden kehittymistä globaalisti johtavaksi osaamisalueeksi seuraavien toimien myötä:

1. Tuetaan kansallisten ja pohjoismaisten tutkimusrahoittajien välistä monitieteellistä ja sektorienvälistä tutkimusyhteistyötä.
2. Edistetään tutkimusyhteistyötä potentiaalisilla huippututkimusalueilla, mukaan lukien strategisesti tärkeät alat, joilla yhteispohjoismainen panostus on välttämätön kansainvälisen laadun ja vahvuuden saavuttamiseksi tutkimus- ja koulutusosaamisessa.
3. Edistetään yhteistyötä ja pohjoismaisen tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäyttöä.
4. Tuetaan vahvempaa liikkuvuutta, tutkijakoulutusta ja -verkostoa muun muassa nuorten tutkijoiden välillä.
5. Tuetaan tutkimuspolitiikan vahvistamista maissa jakamalla tietoa ja kokemuksia.

Laajennettu pohjoismainen tutkimusyhteistyö voi lisäksi luoda uutta tietoa MR-U:n painopistealueilla.

KIELET

Pohjoismaissa kaikkia kieliä pidetään samanarvoisina, vaikka niillä ei ole samanlaista asemaa. Suomi, ruotsi, norja, tanska ja islanti ovat valtioita kannattelevia kieliä. Fääri, grönlandi ja saame ovat pohjoismaisia yhteiskunnan toimintaa ylläpitäviä kieliä. Läheiset sukukielet ja vastavuoroisesti ymmärrettävät naapurikielet ruotsi, norja ja tanska muodostavat pohjoismaisen kieliyhteyden. Kansallisilla vähemmistökielillä ja viittomakielillä on Pohjoismaissa erityisasema. Lisäksi Pohjolan kielelliseen monimuotoisuuteen kuuluvat Pohjoismaihin vuosien varrella tulleet ei-pohjoismaiset kielet.

Kieliyhteistyössä päävastuu on MR-U:lla ja sektorivastuu MR-K:lla. Kieliyhteistyössä tulee ottaa esiin maissa kielipoliittisesti tärkeitä teemoja.

Pohjoismaisen kielipoliittisen julistuksen (2006) seurantavastuu hoidetaan kansallisesti. Pohjoismaisella kieliyhteistyöllä halutaan tukea tarkoituksenmukaisia kansallisia toimia alalla. MR-U haluaa käynnistää vuonna 2019 prosessin kielipoliittisen julistuksen mahdolliseksi tarkistamiseksi, jotta voidaan tunnistaa kielialueen yhteispohjoismaiset intressit.

Pohjoismaisessa kieliyhteistyössä keskitytään pohjoismaisen kieli- ja kulttuuri-identiteetin yhteisen arvopohjan kehittämiseen samalla kun kielet nostetaan esille seuraavien ajankohtaisten teemojen avulla:

1. Vahvistetaan pohjoismaisia kieliä koskevaa tunnettuutta ja tietoa (yhteiskunnan toimintaa ylläpitävät kielet, viittomakielet ja kansalliset vähemmistökielet) sekä tietoa kielen ja kulttuurin, identiteetin ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden yhteyksistä.
2. Keskitytään kielipoliittisiin haasteisiin, jotka syntyvät viestinnän ja kielenkäytön muutoksista erityisesti lasten ja nuorten parissa.
3. Vahvistetaan lasten ja nuorten vastavuoroista ruotsin, norjan ja tanskan ymmärtämistä muun muassa edistämällä puhutun kielen ymmärtämistä.
4. Vahvistetaan tiedon- ja kokemustenvaihtoa ajankohtaisista kielitieteellisistä teemoista ja aiheista.
5. Pyritään tukemaan kansallisesti toimia pohjoismaisen kielipoliittisen julistuksen täytäntöönpanemiseksi.

Kuva: unsplash.com

Kuva: unsplash.com

Kuva: NordForsk/Terje Heilestad

Yhteistyöohjelman toteutus

MR-U on jo pitkään tehnyt koulutus- ja tutkimusalalla intensiivistä ja rakentavaa yhteistyötä ratkaistakseen yhteisiä haasteita ja toteuttaakseen yhteisesti kiinnostavia aloitteita. MR-U jatkaa tulevana vuosina pitkän aikavälin yhteistyötä seuraavien ohjelmien ja yhteistyömuotojen tuella:

Pohjoismaiset koulutus- ja yhteistyöohjelmat

- Nordplus
- Nordisk Master -ohjelma (NMP)
- Aikuisten oppimisen pohjoismainen verkosto (NVL)
- Program for sprogkurser -kurssitoiminta

Pohjoismaiset laitokset

- NordForsk

Pohjoismaiset yhteistyöelimet

- Teoreettisen fysiikan pohjoismainen laitos (NORDITA)
- Pohjoismainen merioikeuden laitos (NIFS)
- Pohjoismainen Aasian-tutkimusinstituutti (NIAS)
- Pohjoismainen vulkanologinen instituutti (NORDVULK)
- Pohjoismainen saamelaisinstituutti (NSI)

Pohjoismaiset sopimukset – yleissopimukset ja julistukset

- Sopimus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä Pohjoismaiden kansalaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään muussa pohjoismaassa (kielisopimus)
- Pohjoismainen kielipoliittinen julistus (kielijulistus)
- Sopimus Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä pääsystä korkeampaan koulutukseen
- Pohjoismainen julistus korkea-asteen tutkintojen tunnustamisesta (Reykjavikin julistus)

- Sopimus Islannin, Norjan ja Ruotsin, Suomen ja Tanskan välillä toisen asteen oppilaitoksia koskevasta pohjoismaisesta koulutusyhteistyöstä

MR-U haluaa myös tehdä yhteistyötä poliittisesti tärkeillä alueilla ja aiheista, joita sektori haluaa kehittää:

- ad hoc -työryhmät ja -hankkeet
- kokemustenvaihdon, tiedon jakamisen, oppimisen ja vastavuoroisen inspiraation foorumit
- tutkimukset, analyysit, selvitykset ja arvioinnit jne., jotka perustuvat muun muassa tietoon ja tilastoihin
- yhteistyö ja dialogi pohjoismaisten kansalaisjärjestöjen ja organisaatioiden kanssa MR-U:n politiikanaloilla.

POHJOISMAIDEN MINISTERINEUVOSTON YHTEISTYÖOHJELMISTA

Yhteistyöohjelma ohjaa MR-U:n toimintaa, mutta sitä tulee tarkastella myös yhdessä Pohjoismaiden ministerineuvoston muiden ohjausasiakirjojen, kuten pohjoismaisen hallitusyhteistyön vision, Pohjoismaiden ministerineuvoston strategisten painopistealueiden, sektoreidenvälisten strategioiden, muiden sektoreiden yhteistyöohjelmien sekä vuosittaisten puheenjohtajakauden ohjelmien kanssa.

SEKTORIENVÄLISET STRATEGIAT JA MUUT STRATEGISET OHJELMAT

Monet tehtävät ratkaistaan parhaiten useamman eri alan ministerineuvoston yhteistyönä, ja MR-U tekee yhteistyötä muiden ministerineuvostojen kanssa sektorienvälisten panostusten, ohjelmien ja strategioiden konkreettisista muodosta. Sektori painottaa liikkuvuutta edistävää toimintaa ja pyrkii ratkaisemaan rajaesteitä aina tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Yhteistyötä tehdään muun muassa seuraavien kokonaisuuksien parissa:

- [Lapset ja nuoret](#)
- [Tasa-arvo](#)
- [Kestävä kehitys](#)
- [Pohjoismainen kulttuuriyhteistyö](#)

- [Arktinen alue](#)
- [Generation 2030](#)
- [Pohjoismaiden ja Baltian maiden ministerien julkilausuma digitalisaatiosta](#)
- [Vammaisalan pohjoismainen yhteistyö](#)
- [Pohjoismainen liikkuvuus \(rajaesteyhteistyö\)](#)
- [Kotouttaminen](#)
- [Työelämäala](#)

MR-U tekee myös yhteistyötä erilaisten alueellisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa yhteisistä tehtävistä ja mahdollisuuksista.

MR-U on solminut erillisiä samansisältöisiä sopimuksia jokaisen Baltian maan eli Viron, Latvian ja Liettuan kanssa niiden osallistumisesta Nordplus-koulutusohjelmaan. Pohjoismaiden ja Baltian maiden Nordplus-yhteistyö noudattaa Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyötä koskevia suuntaviivoja.

SEKTORIN ORGANISOINTI

MR-U:n organisatorinen rakenne on yksinkertainen. MR-U pitää kokouksen kerran tai kaksi kertaa vuodessa keskustellakseen poliittista aiheista. Hallinnolliset asiat voidaan käsitellä mahdollisimman pitkälti kirjallisessa tai hiljaisessa menettelyssä. Budjettivaltuudet on delegoitu ÄK-U:lle. ÄK-U kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Pysyviä valiokuntia tai neuvoo-antavia ryhmiä ei ole, mutta sektori muodostaa tarvittaessa ad hoc -ryhmiä. Sektorilla on yksi laitos: NordForsk

NORDFORSKIN STRATEGINEN MANDAATTI

Pohjoismaiden ministerineuvosto perusti vuonna 2005 NordForskin pohjoismaisen tutkimusyhteistyön laitokseksi.

Strategiseen mandaattiin sisältyy NordForskin toiminnalle suunnan ja tavoitetaso antavia tavoitteita. Tavoitteet muotoillaan MR-U:n yhteistyöohjelmassa, ja ne asettavat kehykset NordForskin ohjelman toteuttamiselle.

NordForskin tarkoitus

NordForskin toiminnan tarkoitus on edistää tehokasta pohjoismaista yhteistyötä tutkimuksessa, tutkijakoulutuksessa ja tutkimusinfrastruktuurissa ja siten tuottaa kansainvälisesti huippulaadukasta uutta tietoa. NordForskin tehtävänä on toimia yhteistyöelimenä kansallisten tutkimusrahoituslaitosten välillä. Lisäksi NordForskin tulee ensi sijassa suunnitella tutkimusaloitteita kansallisten tutkimusrahoituslaitosten priorisointien pohjalta. NordForskin rooli on tunnistaa yhteistyön strategiset priorisoinnit ja vastata niihin sekä luoda sitä kautta pohjoismaista lisäarvoa.

NordForskin hallitus vastaa NordForskin toiminnasta ja kehittämisestä. Jotta yhteistyön potentiaali voidaan saada kokonaisuudessaan käyttöön, NordForskin tulee käydä tiivistä vuoropuhelua Pohjoismaiden ministerineuvoston ja erityisesti MR-U:n kanssa.

NordForskin tavoitteet

Seuraavassa on lueteltu NordForskille asetetut tavoitteet, jotka on asetettu NordForskin sääntöjen, yhteistyöohjelman ja Pohjoismaiden ministerineuvoston poikkihallinnollisten strategioiden perusteella.

Toiminnan yleisenä tavoitteena on nostaa pohjoismaisella yhteistyöllä tutkimuksen tasoa ja merkitystä yhteiskunnalle niin, että maiden yhteenlasketut kustannukset pysyvät muuttumattomina tai pienenevät. Tutkimuksen tulee olla tieteellisesti huippulaadukasta ja sen täytyy luoda pohjoismaista lisäarvoa. Tavoitteena on tehdä Pohjoismaiden alueesta globaalisti johtava toimija tutkimuksen ja innovaatioiden alalla. Tarkemmat tavoitteet ja osatavoitteet ovat seuraavassa taulukossa.

1. Tutkimusrahoitus (cross-border research cooperation) ja pohjoismainen tutkimusinfrastruktuuriyhteistyö (Nordic research infrastructure cooperation).

Tavoite: Toteuttaa pohjoismaisen yhteistyön avulla tutkimushankkeita, jotka antavat sellaista uutta tietoa, jolla tuetaan myönteistä ja kestävää kehitystä Pohjoismaissa kulloisetkin haasteet huomioon ottaen.

Tavoite: Luoda pohjoismaisella tutkimusyhteistyöllä kriittinen massa sellaisilla aloilla, joilla kansallinen toimintaympäristö on liian pieni ja joilla on mahdollisuus luoda pohjoismaista lisäarvoa.

Tavoite: Lisätä olemassa olevan tutkimusinfrastruktuurin saavutettavuutta ja käyttöä ja kannustaa yhteistyöhön uuden infrastruktuurin luomiseksi Pohjolaan, Eurooppaan ja muualle maailmaan.

Tavoite: NordForskin tulee tunnistaa ja toteuttaa tutkimuspanostuksia, joilla on selkeää pohjoismaista lisäarvoa. NordForskin on edistettävä pohjoismaisen tutkimustyön vetovoimaa siten, että kansalliset toimijat saadaan osallistumaan rahoitukseen. NordForskin tulee tiiviissä vuoropuhelussa kansallisten toimijoiden kanssa pyrkiä kasvattamaan NordForskin koordinoiman kansallisen tutkimusrahoituksen määrää. Tämän yksi indikaattori on, että NordForsk varmistaa sen, että kansallisten toimijoiden antama rahoitus on vähintään kaksi kertaa niin suuri kuin NordForskin budjetista annettava rahoitus (1/3 NordForskilta, 2/3 kansallista rahoitusta).

Tavoite: NordForskin tulee käyttää maiden tarpeisiin soveltuvia rahoitusmalleja ja -välineitä. Laitoksen tulee pohtia erilaisten rahoitusmallien käyttämistä (esim. virtuaalinen common pot) ja rahoitusinstrumentteja (esim. verkostot, tutkijakoulut ja liikkuvuutta edistävät toimet).

2. Pohjoismaisen tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuuriyhteistyön vaikuttavuus (Impact of Nordic research and research infrastructure cooperation)

Tavoite: Edistää pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien jatkuvaa kehittämistä ja kansainvälisesti kilpailukykyistä elinkeinoelämää Pohjolassa. Tähän päästään välittämällä (asianomaisille kohderyhmille) sellaista näyttöön / tutkittuun tietoon perustuvaa tietoa, joka on saatu pohjoismaisen tutkimusyhteistyön ja tutkimusinfrastruktuurin avulla aiemmin määriteltujen tavoitteiden mukaisesti.

3. Valmistelevat toimet

Tavoite: NordForskin tulee kehittää pitkäkestoisia prosesseja tulevaisuuden pohjoismaisille aloitteille ja prosesseille, joihin maat sitoutuvat ja joita ne rahoittavat. Kansallisten tutkimusrahoituslaitosten kanssa (myös NOS-elinten) on käytävä osallistavaa ja avointa dialogia tulevaisuuden pohjoismaisista aloitteista.

Tavoite: NordForskin, Nordisk Innovationin ja Pohjoismaisen energiatutkimuksen on lisättävä yhteistyötään.

Tavoite: Pohjoismaiden ministerineuvoston toimeksiannot suoritetaan aikataulussa ja laadusta huolehtien.

4. Hallinto ja toiminta

Tavoite: NordForskin tulee pyrkiä tehostamaan hallintoa ja toimintaa siten, että suurempi osa määrärahoista käytetään tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuuriyhteistyöhön.

Tavoite: NordForskin tulee pyrkiä tarkoituksenmukaiseen henkilöstökoonpanoon ja -osaamiseen.

Tavoite: NordForskin, Nordisk Innovationin ja Pohjoismaisen energiatutkimuksen keskinäisen hallinnollisen yhteistyön tulee lisääntyä.

EU-kysymysten ja kansainvälisten asioiden ja teemojen käsittely

EU-asiat ja kansainväliset kysymykset ovat MR-U:lle keskeisiä, ja ne otetaan huomioon sektorin työssä sekä strategisella että ohjelma- ja hanketasolla. Pohjoismaisen toiminnan tarkastelu suhteessa vastaavaan EU:n toimintaan auttaa varmistamaan pohjoismaisen hyödyn saavuttamisen. Pohjoismaisia verkostoja käytetään epäviralliseen vuoropuheluun paitsi ajankohtaisista EU-aiheista myös muun muassa seuraavassa työssä:

1. Täydentävät työkalut ja tukimahdollisuudet, jotka vahvistavat pohjoismaisten koulutus- ja liikkuvuusohjelmien Nordic Master ja Nordplus välistä yhteistyötä suhteessa EU:n koulutuksen ja tutkimuksen puiteohjelmiin.
2. Pohjoismaainen yhteistyö korkea-asteen koulutuksen laadun varmistamiseksi, vrt. EU:n korkea-asteen koulutuksen uudistamistyö (osana Education & Training 2020 -ohjelmaa) ja Bolognan prosessi (eurooppalainen korkea-asteen koulutus, johon osallistuu 48 Euroopan maata).
3. Reykjavikin julistus ja ammattipätevyyden tunnustamistyö, vrt. Lissabonin yleissopimus, jonka Euroopan neuvosto ja UNESCO solmivat vuonna 1997, ja EU:n ammattipätevyysien tunnustamisdirektiivi vuodelta 2005. Yleissopimuksen tavoitteena on helpottaa korkea-asteen koulutuksesta saadun ammattipätevyyden, opintojaksojen ja tutkintotodistusten vastavuoroista tunnustamista, kun taas direktiivi helpottaa EU-kansalaisten säännellyn ammatin harjoittamista toisessa jäsenmaassa, kun ammattipätevyys on hankittu toisessa jäsenvaltiossa.

4. Pohjoismainen asialista tulevaisuuden pätevyyksistä ja kytöks EU:n agendaan *New Skills for Europe* ja *Upskilling Pathways - New opportunities for adults*.
5. Pohjoismaiset digitalisaatiopanostukset koulutusallalla ja niiden kytkeytyminen koulutuksen digitalisaatiota koskevaan EU:n toimintasuunnitelmaan.
6. Pohjoismainen tutkimusyhteistyö, jossa on sekä yhtymäkohtia että eroja eurooppalaiseen tutkimusyhteistyöhön. Esimerkkinä mainittakoon EU:n tutkimuksen puiteohjelma, Horisontti 2020/Horisontti Eurooppa ja eurooppalainen tutkimusyhteistyö (ERA).
7. Pohjoismainen yhteistyö tutkimusinfrastruktuurin ja tutkimuksen avointen prosessien parissa (Open Science/Open Access) ja yhteistyö suhteessa EU-prosesseihin ja EU:n uuden tietosuoja-asetuksen kansalliseen täytäntöönpanoon.
8. Aikuisten oppimisen pohjoismaisen verkoston (NVL) yhteistyö kansallisten EU:n agendan koordinaattoreiden kanssa EU:n elinikäisen oppimisen ohjelman ja Eurooppalaisen tutkintojen ja osaamisen viitekehyksen (EQF) parissa. NVL osallistuu EPALEen, joka on EU:n aikuiskoulutuksen verkkoalusta.
9. Pohjoismainen koulutusyhteistyö ja demokratiakasvatus pohjoismaisten yhteistyöministerien demokratia-, osallistamis- ja turvallisuushankkeen (DIS) osana, lähtökohtana Euroopan neuvoston ja EU:n kehittämä opetusaineisto.

Yhteistyöohjelman arviointi

Ministerineuvosto keskustelelee yhteistyöohjelmasta säännöllisesti ja mukauttaa sitä poliittisten priorisointien mukaisesti. Tällä tavoin ohjelma tukee koulutus- ja tutkimusministerineuvoston yhteistyön kehittämistä sekä koulutus- ja tutkimusalan yhteistyön muotoja. Ohjelmaa täydentää aktiviteettikatsaus, joka sisältää konkreettisia hankkeita ja aloitteita sektorin sisäiseen käyttöön. Sektori osallistuu myös seurantaan, joka kohdistuu Pohjoismaiden ministerineuvoston vision täytäntöönpanoon.

Pohjoismaiden koulutus- ja tutkimusministerineuvosto esittää ohjelmakauden puolivälissä Pohjoismaiden neuvostolle selonteon yhteistyöohjelman seurannasta.

Kuva: unsplash.com

Kuva: norden.org/Iris Dager

Kuva: NordForsk/Terje Heiestad

Pohjoismaiden ministerineuvosto
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 Kööpenhamina
www.norden.org

KOULUTUS- JA TUTKIMUSALAN POHJOISMAINEN YHTEISTYÖOHJELMA 2019–2023

Koulutus- ja tutkimusyhteistyön visiona on, että Pohjolan tulee jatkossakin olla tiedon ja hyvinvoinnin alalla johtava alue. Yhteistyön taustalla on halu luoda Pohjoismaihin toimiva koulutus- ja tutkimusyhteisö.

Pohjoismaiden koulutus- ja tutkimusministerineuvoston (MR-U) yhteistyöohjelma ohjaa ministereiden yhteistyötä koulutuksen, tutkimuksen ja kielten aloilla vuoden 2019 marraskuusta vuoden 2023 marraskuuhun. Ohjelman tavoitteena on keskittää ja kohdentaa yhteistyötä, jonka perusta on Pohjoismaiden sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin ajankohtaisissa poliittisissa painopistealueissa.

Pohjoismaiden koulutus- ja tutkimusministerineuvosto tekee yhteistyötä kolmella strategisella alueella: koulutus, tutkimus ja kielet. Yhteistyössä keskitytään kehittämään nykyisiä yhteistyömuotoja ja toimia sekä tunnistamaan uusia panostusalueita.